

## РОЗДУМИ НА ТЕМУ: «ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ТА ВЛАДА В КОНТЕКСТІ ЗНАНЬ ПО ФОРМУВАННЮ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ В УКРАЇНІ»

### АНОТАЦІЯ

Розглядається питання ролі інтелігенції та влади в контексті знань по формуванню суспільства знань в Україні. Наводяться приклади покращання освіти через застосування поняття кругообігу знань в духовному світі людини як методології ступеневої підготовки фахівців, так і методології модульного принципу навчання, співпраці освіти, інтелігенції та влади в питаннях формування суспільства знань.

**Ключові слова:**

### АННОТАЦИЯ

Рассматривается вопрос роли интеллигенции и власти в контексте знаний по формированию общества знаний в Украине. Приведены примеры улучшения образования в понятиях использования кругооборота знаний в духовном мире человека, как методологии ступенчатой подготовки специалистов, так и методологии модульного принципа обучения, сотрудничества образования, интеллигенции и власти в вопросах формирования общества знаний.

**Ключевые слова:**

### SUMMARY

The question of role of intelligentsia and power in the context of knowledge on formation of the society of knowledge in Ukraine is examined. Examples of improvement of education according the concepts of circulation of knowledge in the spiritual world, methodology of training the specialists and module system of education, collaboration of education, as well about intellectuals and power in the formation of the society of knowledge are discussed.

**Key words:**

Перш за все, я хотів би вибачитись перед читачами, які знайдуть час щоб прочитати ці роздуми, та фахівцями, які розуміються на поняттях «інтелігенція», «влада». Я також свідомий того, що мої роздуми мало що додадуть в розумінні понять: «інтелігенція», «влада», їх взаємодію та відносини, та якщо вже так склалося, то через Вашу критику моїх роздумів фахівці з цієї проблеми співтвердяться у своїх пошуках істини та в необхідності розширення інформаційного простору результатів своїх досліджень. Але вважаю, що я дещо розуміюся на проблемах освіти взагалі та вищої освіти, що зокрема, оскільки пов'язаний з цими структурами все своє життя та пройшов цей шлях по всіх щаблінках від студента, старшого лаборанта, старшого викладача, доцента, професора, завідувача кафедрою, проректора, першого проректора до ректора одного з навчальних закладів та президента асоціації всіх працівників аграрних навчальних закладів України.

А мої роздуми наступні:

Якщо влада – це право та можливість розпоряджатися, керувати ким-небудь, чим-небудь; а інтелігенція – це соціальна група, що складається з освічених людей, яким притаманна велика внутрішня культура, які про-

фесійно займаються розумовою працею, розвитком і поширенням культури і, враховуючи ту обставину, що людина послана Богом на землю щоб, пізнаючи себе та навколишнє середовище, виконувати саме функції розпорядження та керування чим-небудь та ким-небудь, то звідси можна зробити висновок, що поняття “інтелігенція” та “влада” об'єднуються поняттям “знання” як філософської категорії, яка прийнята для визначення упорядкованого в систему та підтвердженого практикою результату пізнання.

А знання, як і все в природі, має свій, тільки йому притаманний кругообіг. Тобто, як у матеріальному світі має місце кругообіг матерії, так і в духовному світі має місце кругообіг знань, сутність якого полягає в тому, що опорними моментами, або ж елементами його кругообігу є:

**1).** - наука як галузь людської діяльності на одержання нового знання;

**2).** - виробництво як галузь людської діяльності на одержання матеріальних та духовних благ, законів розвитку суспільства, законів його керівництва, тобто законів за якими діє влада. Тобто, виробництво в широкому розуміння цього слова - це сфера людської

діяльності, в якій поєднується духовний та матеріальний світ. Звідси витікає, що результати виробництва як його матеріальна, так і його духовна складові повністю залежать від рівня та якості знань, якими володіють випускники наших навчальних закладів, тобто від рівня знань нашої інтелігенції, нашої влади;

3). - **освіта** як галузь людської діяльності з питань передачі знань молодому поколінню.

Вивчення закономірностей кругообігу знань в суспільстві дало нам можливість відпрацювати питання методології модульного принципу навчання та індивідуально-модельного контролю знань студентів, запровадити цю систему в навчальному закладі та через Міністерство аграрної політики запровадити цю систему в усіх аграрних навчальних закладах України (рис.1.).

Рис. 1.



Схема кругообігу знань (методологія модульного принципу навчання та індивідуально-модульного контролю знань студентів)

Адже один виток нових знань, що пройшов практичне підтвердження через виробництво та був систематизований як матеріал по певній спеціальності і є тим модулем, що складає ту частину курсу дисципліни, яка має самостійне значення й може розглядатися як модуль.

Ці ж закономірності дали можливість відпрацювати методологію ступеневої підготовки фахівців та запровадити її, ще за багато часу до запроваджені в Україні Болонської системи як в нашому університеті, так і в усіх аграрних навчальних закладах України (рис.2.).

Філософія спілкування: філософія, психологія, соціальна комунікація • № 11 • 2018

### Методологія ступеневої підготовки фахівців

Тобто закономірності кругообігу знань розглядаються нами як закономірності накопичення, використання та передачі знань новим поколінням суспільства, що дає можливість накопичувати знання, використовувати їх для блага людей та в систематизованому вигляді передавати їх новим поколінням суспільства.

Зупинимось на питанні методології передачі накопичення знань, які б забезпечували їх використання в розумному співвідношенні позитиву і негативу. Тому, якщо методологія кругообігу знань відповідає критеріям теорії пізнання, то справедливим та необхідним буде постановка питання організації навчального процесу, яка також має відповідати законам теорії пізнання тобто методологією організації навчального процесу має бути методологія в процесі пізнання нового, а для студентів новим є те, що вони вивчають. А в теорії пізнання мають місце етапи теорії відображення:

- живе сприйняття досвіду попередніх поколінь;
- абстракційне мислення в рамках кожної навчальної програми;
- повернення до практики, тобто живого сприйняття досвіду попередніх поколінь, на певному рівні,
  - а такими рівнями безумовно є:
    - 1). рівень абстрактного мислення,
    - 2). рівень інноваційного мислення,
    - 3). рівень невирішеної наукової задачі,
    - 4). рівень невирішеної наукової проблеми.

Звідси витікає питання методології організації навчання процесу в ступеневій системі освіти. Якщо організувати навчальний процес за законами живого сприйняття досвіду по певній спеціальності, то ми отримаємо організацію навчального процесу по підготовці молодшого спеціаліста.

Якщо організувати навчальний процес по другому етапу відображення, тобто по вивченню основних теоретичних дисциплін по певній спеціальності, то можна отримати спеціаліста по відповідній навчальній програмі.

Якщо організувати навчальний процес при поверненні до практики попереднього досвіду на рівні абстрактного мислення, то можна підготувати магістра.

Якщо ж розглянути повернення до практики на рівні наукової задачі, то можна підготувати кандидата наук.

І, на кінець, якщо повернення до практики на рівні наукової проблеми та отримати позитивне рішення, то можна мати доктора наук.

Звідси можна зробити висновок, що для подолання викликів глобальної кризи необхідне підвищення якості підготовки фахівців як в професіональному, так і, в першу чергу, гуманітарному сенсі. Тому в проекті "Концепція гуманітарного розвитку України", розробленої Національним інститутом стратегічних досліджень, національні пріоритети гуманітарного розвитку України зорієнтовані на формування сучасної конкурентоздатної нації.

За оцінками Світового банку індекс економіки знань, який розраховується з показників розвитку інноваційної системи, освіти і людських ресурсів, інформаційно-комунікаційних технологій та економічного режиму і державного управління, для України становить 5,55. Для провідних країн світу він перевищує 8,21 (Швеція, США, Фінляндія, Ірландія, Великобританія, Канада, Франція, Німеччина, Японія та Нідерланди).

А постулат, що інтелігенція є прямим відтворенням суспільства, повністю відповідає на протязі цих майже 27 років незалежності України стану та взаємодії інтелігенції та влади в нашій державі.

Тому, якщо першим завданням ми визначили в проблемі, що розглядаємо, підвищення якості освіти, то другим завданням в вирішенні існуючих проблем тепер уже в **тріаді суспільство – інтелігенція - освіта** є завдання формування **суспільства знань**.

Суспільство знань визначає тип економіки, в якій знання відіграють вирішальну роль, а їх (тобто знання) виробництво стає джерелом розвитку.

Інтенсивний постіндустріальний розвиток українського суспільства і національної економіки як суспільства знань потребує створення необхідних інституційних передумов або активізації ресурсів для модернізації науково-технічної, інноваційної системи та **розвитку інтелектуального потенціалу**.

Тобто, якщо Україна матиме таке суспільство, то тільки тоді і тільки тоді можна говорити про певну, а можливо і повну гармонію **понять суспільство – інтелігенція - інтелектуальний потенціал інтелігенції і суспільства-влада**, як в прямому так і в зворотньому зв'язках цих понять, їх взаємозв'язку, взаємовизначення та взаєморозуміння суб'єктів, які представляють ці поняття.

До того часу **маємо і будемо мати те що маємо**, за виключенням часткового поліпшення цього співвідношення через покращення якості освіти, через формування еліти суспільства, через покращення законів про вибори, громадського контролю діяльності, самоврядування і тому подібне.

Окрім того як на шляху до формування суспільства знань, так і в період діяльності такого суспільства, на наш погляд, необхідно враховувати дію законів філософії і в першу чергу закону єдності і боротьби протилежностей.

Необхідність врахування цього закону обумовлена тим, що сучасне капіталістичне

виробництво, як говориться в статті Астахової В.І. "Інтелігенція в кризовому соціумі" веде до блокування свободи особистості та викликає небувалу до того кризу західної цивілізації, її духовно-особистого цінностного устою через те, що досягається така кількість виробництва товарів та послуг, яка через велику кількість споживання пригнічує духовну свободу особистості. Та це ще не все. Всім відомо, що технічна революція збільшила можливості людини в тисячу разів, комп'ютерні технології дають можливості цих збільшень в сотні тисяч разів, а що ж тоді можна очікувати при широкому і повному використанні інформаційно-комунікаційних технологій, які дають змогу збільшити можливості людини в мільйон разів? Яку кризу духовності може очікувати людство в такому випадку? Щоб цього не сталося необхідно, щоб уже сьогодні формування суспільства знань супроводжувалось створенням інформаційного суспільства на базі інформаційних технологій з врахуванням поняття та принципів сталого розвитку, який обумовлює такий процес змін, в якому експлуатація ресурсів, напрямок інвестицій, орієнтація науково-технічного розвитку та інституційні зміни узгоджені одне з одним, який веде до такого матеріального забезпечення, яке необхідне для існування свободи людини і людства.

Засобом забезпечення сталого розвитку має стати спочатку концепція "гідна праця – гідна оплата" з послідуочим досягненням основної мети – Сквородинівського щастя сродної праці сталої орієнтації.

Для того щоб все це стало реаліями життя народу України необхідно, щоб сьогоднішня схема взаємодії у вигляді: **людина - суспільство-інтелігенція і освіта**, як прояв стану суспільства, була замінена схемою у вигляді: **особистість - суспільство знань інтелігентного типу - інтелект нації і освіта**, як прояв інтелектуального потенціалу нації.

Над цими проблемами має працювати перш за все вся система освіти, Міністерство науки та освіти, навчальні заклади, громадськість та влада через відповідні закони, через систему виховання, через наповнення освітніх програм знанням тих предметів, які вчать мислити, вчать навчатися на протязі всього життя. А для цього треба уже в середній школі вивчати логіку як науку, що дає змогу людині мислити, знати закони мислення, а в вищій школі для технічних, економічних, біологічних вузів повернутися до навчальних планів зі значно більшим об'ємом викладання математики, фі-

## РОЗДУМИ НА ТЕМУ: «ІНТЕЛІГЕНЦІЯ ТА ВЛАДА В КОНТЕКСТІ ЗНАНЬ ПО ФОРМУВАННЮ СУСПІЛЬСТВА ЗНАНЬ В УКРАЇНІ»

зики (законів природи), біології та гуманітарних дисциплін для забезпечення духовного надбання нації та для розумного створення матеріальних благ для забезпечення потреб суспільства знань.

Це якраз і впливає із моделі кругообігу знань в суспільстві, де виробництво розглядається як галузь людської діяльності на одержання матеріальних благ, які повністю відповідають рівню знань нашої інтелігенції та влади. Тобто від рівня креативності мислення представників інтелігенції, зайнятій в процесі виробництва та представників влади, які навчаються такому мисленню в навчальних закладах.

Звідки витікає, що ідея креативності, ідея навчатися мислити повинна об'єднати та пронизувати всі навчальні програми від дошкільного віку, від програм в середній школі, від програм вищої освіти до освіти на протязі всього життя людини. Це наш погляд і має стати основною ідеєю реформування освіти в Україні.

Спроби Міністерства освіти та науки по об'єднанню дошкільної, шкільної та вищої освіти ініціюють педагогів працювати в такому напрямку. Включення креативності в закони про освіту в середній школі – це тільки початок.

Першим закладом вищої освіти в незалежній Україні, в якому об'єднано дошкільну, шкільну та вищу освіту не тільки під одним дахом, як це зроблено в Міністерстві освіти та науки, а й єдиною методологією навчання мислити від дошкільної освіти до підготовки кандидатів та докторів наук гуманітарного циклу, стала Українська народна Академія – приватний навчальний заклад, створений видатним педагогом України Астаховою Валентиною

Ларіонівною в Харкові. Це є прикладом того шляху реформування української освіти, яке дасть можливість не тільки зберегти всі найкращі напрацювання української освіти, а й збагатить її новим витком покращення підготовки фахівців високого інтелектуального рівня, які будуть представляти і інтелектуальну інтелігенцію і інтелектуальну владу і суспільство знань незалежної України.

Адже той факт, що Києво-Могилянська академія є одним із перших навчальних закладів Європи, є свідченням високого рівня розвитку освіти в Україні в минулому та попит на випускників закладів вищої освіти України за кордоном сьогодні дає право освітянам України бути одними із перших країн світу в авангарді побудови суспільства знань в майбутньому.

### ЛІТЕРАТУРА

1. Астахова В.І. «Інтелігенція і влада». Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції – семінару керівників ВНЗ, учених дослідників і представників владних структур і представників сучасної інтелігенції. 14 березня 2008р., Харків/ ред..6 В.І. Астахова, Харк. обл. держ. адмін., рада ректорів Харк. регіону, Нар. укр. Акад. – Х. 2008. – 207 с. – (освіта, інтелігенція, культура).

2. Вчені записки Харківського гуманітарного інституту «Народна українська академія». Громадянськість інтелігенції: Шляхи формування у кризовому суспільстві. Т.6-II / Ред.: В.І. Астахова –Х., 2001, - 194с.

3. Філософський словарь / Под ред. Фролова.- 5-е узд.-М.: Политиздат.- 590с.

4. Філософія: Навчальний посібник/ І.Ф. Надольний, В.П. Андрущенко, І.В. Бойченко, За ред. І.Ф. Надольного. – К.: Вікар, 1999.- 624с.

